

Gótika művészete XII-XV. Század

Szobrászata és Festészete

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

A korai gótikus szobrászat az építészeti architektúrának volt alárendelve

Megjelenési formáik:

- Épületszobrászat
- Épületplasztika
- Síremlékszobrászat
- Bronzplasztika
- Faszobrászat

Épületszobrászt

- oszlop - és pillérfőkön,
- párkányokon,
- ajtó- és ablakbélleteken

OSZLOP- ÉS PILLÉRFŐ

AJTÓ- ÉS ABLAKBÉLET

A vertikális felépítést hangsúlyozó megnyúlt figurák, háttal támaszkodnak az oszlopoknak, a szobroknak nincs tartó szerepük, feladatuk a díszítés.

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

bambergi lovas

A kapuban a szobrok gyakran oszlopszobrokként, vagy szabadon álló alakokként jelennek meg.

A keskeny, henger alakú testek fokozatosan megmozdulnak, és megjelenik a jellegzetes S-hajlat.

Később az arcok és fejmozdulatok kifejezik az ábrázolt alakok érzelmeit.

A drapéria természetessé válik, érzékelteti az alatta levő testet is.

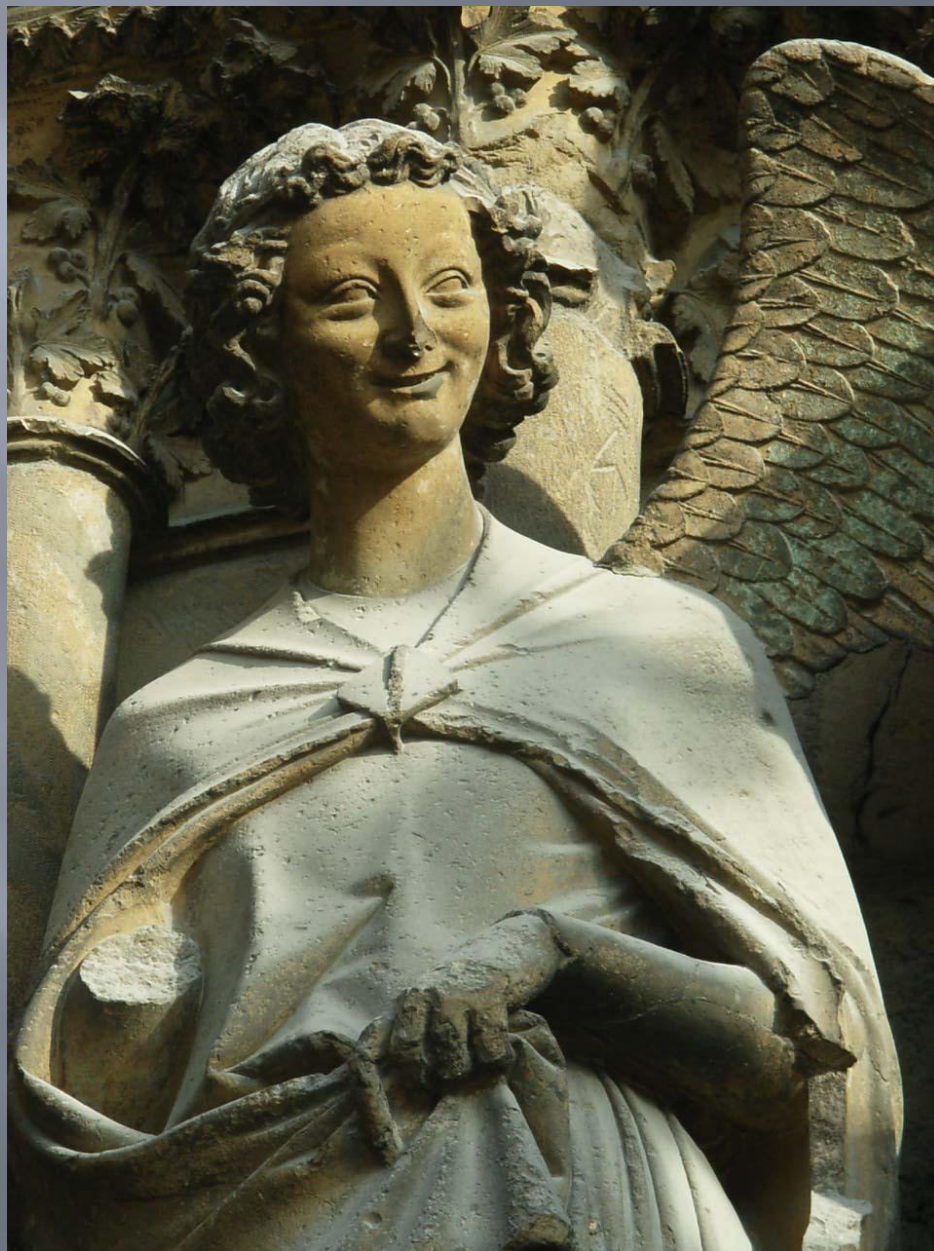
AJTÓ- ÉS ABLAKBÉLET

Szobrászatra jellemzők :

EGYÉNI VONÁSOK - Eckhart és Uta, Naumburg

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

ÉRZELMEK

Reims

Nevető angyal

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

ÉRZELMEK: Reims: Pietá ~1400

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

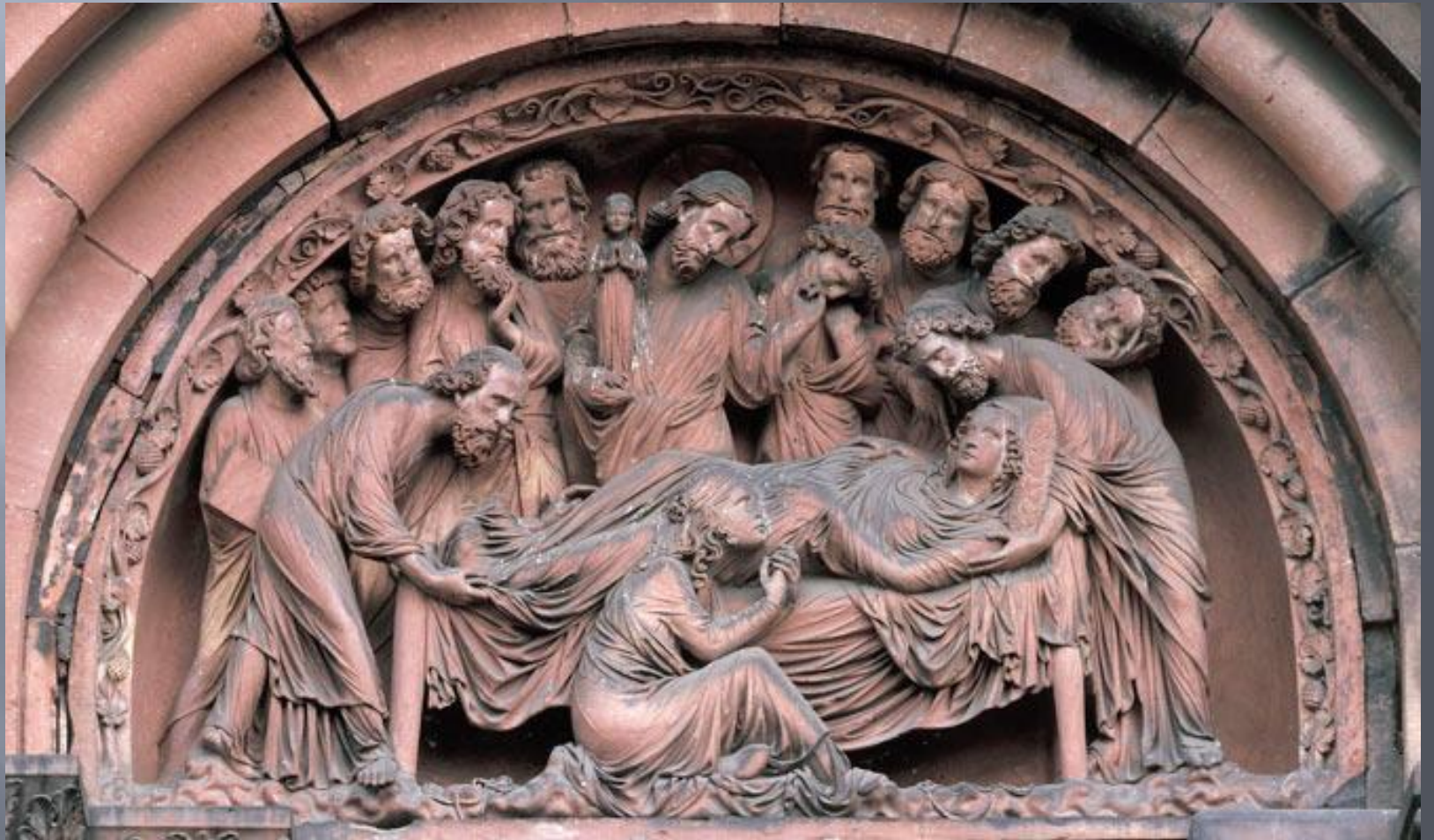

„S” VONALÚ TESTTARTÁS

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

MOZGALMAS RUHAREDŐ-ÁBRÁZOLÁS

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

Ismeretlen francia szobrász: Angyali üdvözlés

készült: 1220 körül Reimsi katedrális

Ezek a Mária-portál kapubélletében elhelyezkedő nevezetes szobrok jeleneteket ábrázolnak Mária életéből. Mária és Erzsébet találkozója. Stílusuk bizonyítja: az alkotóművész számára nem voltak ismeretlenek a klasszikus antik szobrászat alkotásai.

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat és festészet

Nicola Pisano

(kb. 1220, Apulia - kb. 1284, Pisa)

Fontos művei:

A Három Királyok imádása

Jézus születése

Olasz szobrász, építész, Giovanni Pisano apja.

Művészete antik hagyományokból táplálkozik, de ugyanakkor újíto, a gótikus kultúrával harmonizál.

Első ismert műve a pisai Battistero szószéke (1260), melyen Mária és Jézus életének jeleneteit ábrázoló domborművek és az erények allegorikus szobrai a feléledő antik hatás példái.

A pisai dóm számára faragott szószékeit az ő és fia drámai feszültséget tükröző embercsoportjai díszítik.

A Három Királyok imádása

Készült: 1265-68
Márvány
Sienai katedrális

A szószéken hét dombormű meséli el Krisztus életét.

A második ábrázolja a napkeleti bölcsek Jézust imádó jelenetét,

Az előtérben egy fekete bölcssel, a háttérben pedig négy fa utal a tájra.

Nicola Pisano: Jézus születése

Készült: 1260
Márvány
Pisa

A szószék tábláin Jézus életének jelenete látható. Pisano az erős testalkatú Madonnát a pisai Camposanto egyik szarkofágjának Phaedrájáról mintázta. Telt alakja, római hajviselete, vastag ajkai és álla vissza-visszatér a pulpitus ábrázolásain. A Madonna mégsem gépiesen másolt, hanem inkább tanulmány, mely kreatív ötvözete más forrásokból származó formai kölcsönzéseknek.

Giovanni Pisano

(kb. 1250, Pisa - 1314 után, Siena)

műveiből:

Madonna gyermekével

Szószék

Plato

Olasz szobrász, építész, Nicola Pisano fia, korának legnagyobb hatású szobrászegyénisége. Apja stílusának folytatója, betetőzője. 1270-75 között Franciaországban tartózkodott, ahol nagy hatással volt rá a párizsi Notre-Dame és a reimsi dóm díszítése. 1284-től 1299-ig a sienai dóm capomaestrója (építésvezetője). Dolgozott Pisában a Battistero és a Campo Santo szobrászati díszítésén.

Giovanni Pisano: Szószék

Készült: 1302-11

Márvány

Pisai katedrális

1302-ben a pistoiai szószék befejezése után Giovannit megbízta a pisai katedrális feje, Burgundio di Tado, hogy carrarai márványból készítsen még egy szószéket. A jobboldali kórusban állították fel, de miután megsérült egy 1595-ös tűzvészben, leszerelték. Darabjainak nagy részét sikerült összegyűjteni 1926-ban, míg a többi a világ különböző múzeumaiban látható.

Giovanni Pisano: Plato

Készült: kb. 1280

Márvány

Sienai katedrális

A kép Plató alakját ábrázolja a sienai székesegyház nyugati homlokzatán.

Giovanni Pisano nem értett egyet apja ízlésével, a dekoratív modorosságot illetően. A toszkán szobrászat egy új stíluszakaszba jutott, amely minden csak nem bájos, kidolgozott és könnyed. Giovanni első nagyobb önálló munkája a sienai székesegyház homlokzata. Az ajtók fölötti háromszögoromzat vonalán fölüli rész befejezetlen maradt. Ez az első alkalom, amikor az itáliai épületoromzaton nagyobb mennyiségű szoboralakzat jelenik meg, ha nem is a portál mélyedéseiben, hanem fölötte, a háromszögoromzatok között.

Pietro Oderisi: IV. Kelemen pápa síremléke

Készült: 1271
San Francesco, Viterbo

A francia IV. Kelemen pápa 1268-ban halt meg, síremlékét pedig 1271-ben Pietro Oderisi készítette.

A mozaik márvány minták és az építési formája római, de az alkotó gótikus karaktert adott neki. A baldachin gótikus levéltekercs díszítésű és hármaskarély boltíves. Az emelvény, amelyre az egész szerkezet épült gótikusárkádokkal van díszítve. A halotti képmás talán az első az akkori Olaszországban, és francia hatásra vall.

Ismeretlen német szobrász:

Szent Máté

Készült: 1322 előtt

Kölni katedrális

Szent Máté szobra a kölni dóm kórusában található, alkotója követte a strasbourgi székesegyház kecsesen elegáns stílusát.

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

Kolozsvári Márton és György

Egyetlen ránkmaradt művük az 1373-as prágai Szent György-szobor. Többi alkotásukat leírásokból ismerjük.

Nagyváradon állt Szent István, Imre és László szobra (1372 előtt) és Szent László lovasszobra (1390). Nem tudni, Nagy Lajos korában ajándékként, vagy később került-e Prágába a Szent György-szobor, és eredetileg is kútszobor volt-e, vagy fülkében esetleg oltáron állt?

A mesterek viaszvesztéses eljárással öntötték szobrukat, amelyet az antikvitás óta nem alkalmaztak élelnagyságú vagy ahhoz közeli méretű szobron. Ebből azonban nyilvánvaló, hogy az egész alkotás az ő művük. Apró technikai részletek ötvösséggel való kapcsolata nem magyarázza művészetüket. A figura típusa, a ló elforduló mozdulata, a talapzat növényekkel, állatokkal benépesített tája mind az udvari festészet ihletését igazolják

Garai-sírkő

Készült: 1380-85

Vörös márvány, 230 x 127 x 19 cm

Janus Pannonius Múzeum, Pécs
A sérült sírkövet 1987-ben Siklóson találták a ferences templom szentélyében végzett ásatásoknál.

A két kígyót ábrázoló címer alapján azonosították, hogy Garai I. Miklós nádor sírköve.

Női fej

Készült: 1360 körül

Homokkő, magasság: 17 cm

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A töredék a pilisi cisztercita apátság területén folytatott ásatásból származik.

Faszobrászat

-
- kifejező arc, plasztikus fej
-
- kifinomult, erőteljes mozgás
-
- a testhajlatokat követő mozgalmas ruharedő-ábrázolás

Madonna a gyermek Jézussal

Készült: 1340 körül

Festett, ezüstözött kőrtefa,
magasság: 80 cm

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A szobrot 1755-ben erősen átalakították és csonkították.
Stilárisan a XIV. század első felében készült francia
Madonna-ábrázolásokat követi.

Sziraki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

Szent Katalin Máriával és a gyermekkel

Szent Katalin, Szent Margit és Szent Ágnes

Készült: 1360-80

Hársfa,
magasság: 104, 104 és 106 cm

Magyar Nemzeti Galéria,
Budapest

A dombormű Maldurról
származik.
Szent Ágnes azonosítása kétes.
Stílusában sziléziai és frank
hatások észlelhetők.

Sziráki Sz. Gabon: Gótikus szobrászat
és festészet

Garamszentbenedeki úrkoporsó

1470-1480

Aranyozott hársfa

Esztergom Keresztény Múzeum

Alsó része bibliai jeleneteket bemutató, festett domborművekkel díszített sírláda.

Fölötte csipkeszerűen faragott gótikus templomra emlékeztető sátoros felépítmény.

Szirák Sz. Gábor. Gótikus szobrászat
és festészet

Ismeretlen francia szobrász: Evreux-Madonna

Készült: 1399
Louvre, Párizs

Aranyozott ezüst A szobor elkészítésére Jeanne d'Evreux, IV. Károly özvegye adott megbízást a királyi Saint-Denis-apátságnak szánt adományként.

A Szûzanya csavart testtartása és elegáns öltözete az udvari környezet ízlésvilágának felelt meg. A drágakövekkel ékesített liliom az Istenanya kezében - a szûzi tisztaság keresztény jelképe - egyszermind a francia királyság címerszimbóluma.

Szent László hermája

Készült: 1350-1400

Aranyozott vörösréz

Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest

A herma az esztergomi bazilika ereklyetartója volt és Trencsén város ajándékozta a Magyar Nemzeti Múzeumnak.

Festészet

- eleinte erősen nyújtott alakok emberibbé válnak,
- természeti környezet, épületek és városok egyszerű jelzésszerű ábrázolása
- rövidülés megjelenése

MS Mester:Vizitáció

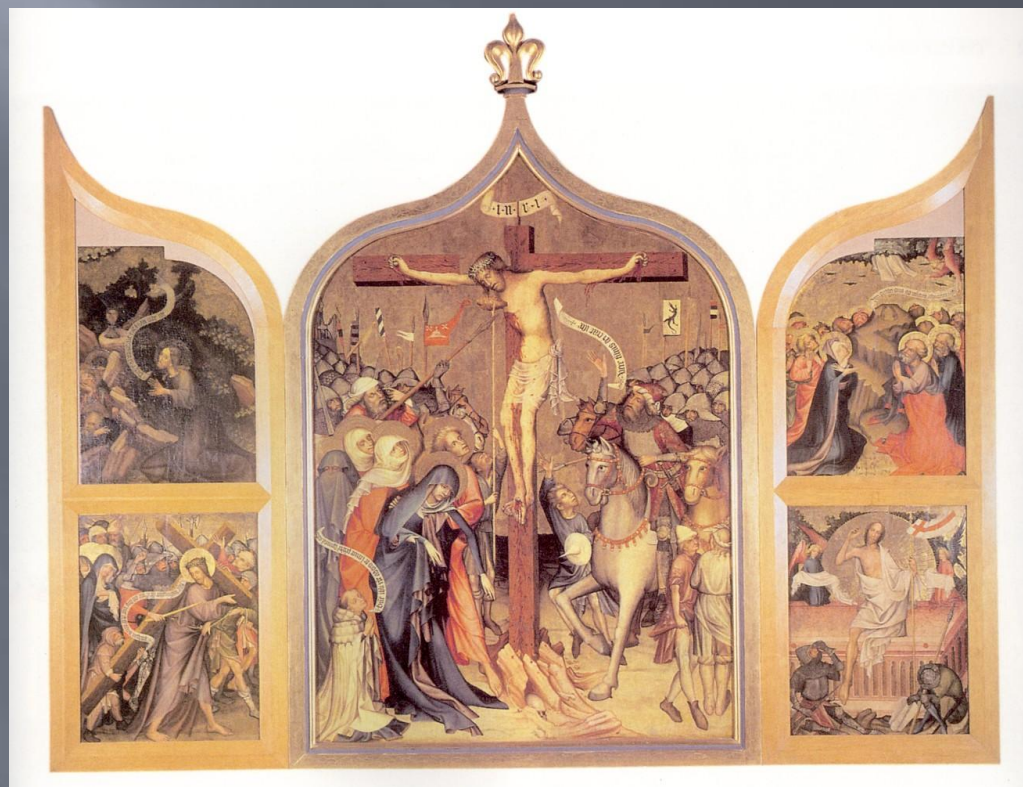
Irányzatai

- Lineáris gótika: Alpoktól északra, festői stílussal ellentétese, erősen hangsúlyozza a körvonalakat.
- Italo-bizánci stílus: trecento hatását is magába olvasztja
- Internacionális gótika: 1400-as évek egységes formanyelve – lágy festőiség, finom vonalvezetés, ritmikus mozgás, idilli ábrázolás, részletező hűség a természethez.

GÓTIKA FESTÉSZETI ALKOTÁSAINAK MEGJELENÉSI FORMÁI:

- MOZAIKOK
- TÁBLAKÉPFESTÉSZET – SZÁRNYASOLTÁROK – olajfestmény
- FRESKÓK
- MINIATÚRA - MŰVÉSZET
- ÜVEGFESTÉSZET
- KÖNYVFESTÉSZET

Kolozsvári Tamás:Kálvária

Szirákai Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

MOZAIKOK

A szentély XIII. századi mozaikdíszítése

Jacopo Torriti vagy Turriti (római műk.: 1285-1295)

Itáliai festő és mozaikkészítő.

S. Giovanni in Laterano apszisában található szignált mozaikja (1291 k.),
Santa Maria Maggiore-ban „Mária megkoronázása” (1291 k.) című mozaikja.

A lateráni munka valószínűleg egy i.sz. IV. vagy V. századi eredeti újjáalkotása, vagy imitációja volt – ez egyben Torriti stílusának eredetét is jelzi.

A Santa Maria Maggiore-beli „Mária Megkoronázása”-mozaik stílusa alapján bizáncias.

Giotto di Bondone

(1267- 1337, Firenze)

Firenzei festő, szobrász és építész. Művészete felszabadította a festészetet a bizánci hagyomány terhe alól, elhagyta a merev hagyományokat, alakjai emberi vonásokkal gazdagodtak, teret foglaltak el a kompozícióban. Giotto vezette be a perspektívát, a háromdimenziójú ábrázolást a festészetben. Képei gyakran erősen drámai töltésűek, melyet a fény- és színhatások felhasználásával ér el.

Korai munkáihoz tartozott a Szent Ferenc-ciklus Assisiban, mely a szent legendáját mutatja be. Sikeresen egyesíti az emberközpontú szemléletet és a szigorúan zárt kompozíciót. A részletek élethűek, de az együttesek egésze nagyvonalúan idealizált.

Giotto di Bondone: Utolsó ítélet

Készült: 1306

Freskó

Cappella Scrovegni (Arena Chapel),
Padua

A templom bejárati falát az
impozáns Utolsó ítélet jelenetei díszítik.

Ezeken a festményeken Krisztus mint
a világ bírója jelenik meg.

Az állandó léptékváltás megzavarja a
művészt abban a törekvésében, hogy
rendet csempésszen a kompozícióba.

Ez a legnagyobb Giotto táblaképei közül. A téma: a trónon ülő Szűz és a gyermek Jézus szentek és angyalok körében; a gyermek felemeli a kezét, mintha áldást osztana a nézők felé.

Az ábrázolásmód megváltozott a XIII. század óta: a szomorú, távoli és kifürkészhetetlen Madonna emberközelibbé vált, aki kinéz a képből, ajkai kissé elválnak egymástól, és mosolya felfedi fehér fogsorát.

A finoman kidolgozott gótikus trón kiemeli a Szűz valóságos alakját.

Az angyalok csoportjai a trón mindkét oldalán teret foglalnak el, és inkább egy királyi udvar elegáns kíséretéhez hasonlítanak.

Giotto di Bondone: Ognissanti Madonna

észült: kb. 1310
Uffizi, Firenze

A tábla része egy sokszárnyú oltárképnek.
A többi a washingtoni National Gallery of Art-
ban és a chaalisi Musée Jacquemart-André-
ban található.

Szent István pazarul díszített koronázási
ruhát visel, és kezében egy gazdag kötésű
könyvet tart.

Mégsem mondható, hogy a hangulata
tökéletesen világi és udvari.

Giotto di Bondone: Szent István

észült: 1320-1325
Horne Múzeum, Firenze

Giotto di Bondone: Szent Ferenc élete

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

Németalföld a 15. század első felében-
Jan van Eyck és testvére Hubert

Jan van Eyck (1390 körül – Brugge, **1441**)
flamand festő, a korai németalföldi
festészet egyik legkiemelkedőbb alakja.

Van Eyck 1422-1425 között Bajor János
holland helytartó festője Hágában.

1425-ben van Eyck a burgundiai Jó Fülöp
szolgálatába állt, az ő udvari festője,

Jan van Eyck Brugge-ben hunyt el, 1441-ben.
Itt temették el a Saint Donation templomban

Férfiportré vörös chaperonnal (valószínűleg önarckép), National Gallery (London)

Genti oltárkép kitárva (1426-1432) Hubert és Jan van Eyck testvérek közös alkotása

MS mester

(XVI. század)

A középkori magyar művészet eme legkiválóbb mesterének személyéről igen keveset tudunk

Bányavárosi festő, mindössze hat képe ismeretes, melyek egykor a selmecebányai római katolikus templom Katalin főoltárát díszítették.

Hat szárnyból ma egy (Visitatio) a Szépművészeti Múzeum, egy Hontszentantal és négy az esztergomi múzeum birtokában van.

A művész monogramja és a keletkezés évét jelző 1506-os évszám a század elején történt restaurálás alkalmával vált láthatóvá az esztergomi Feltámadás jelenetén, a koporsó párkányán.

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat és festészet

"Mária látogatása Erzsébetnél" című kép a két szent asszony találkozását bensőséges lírával ábrázolja: Erzsébet alattvalói kézcsókkal köszönti Máriát, akiben Isten anyját ismeri fel.

A szereplőkkel egységet alkotó idilli táj tovább fokozza a kép költői hangulatát. A Vizitációnak ez az ikonográfiai típusa, ahol a két szent nem Erzsébet házában, hanem a szabad természetben találkozik, a németalföldi táblakép- és könyvfestészetben terjedt el legkorábban.

Az előtérben ábrázolt virágok, az írisz és pünkösdi rózsza Mária-szimbólumok.

MS mester : Mária és Erzsébet találkozása

Készült: 1500-10

Tempera, fa, 139 x 95 cm

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

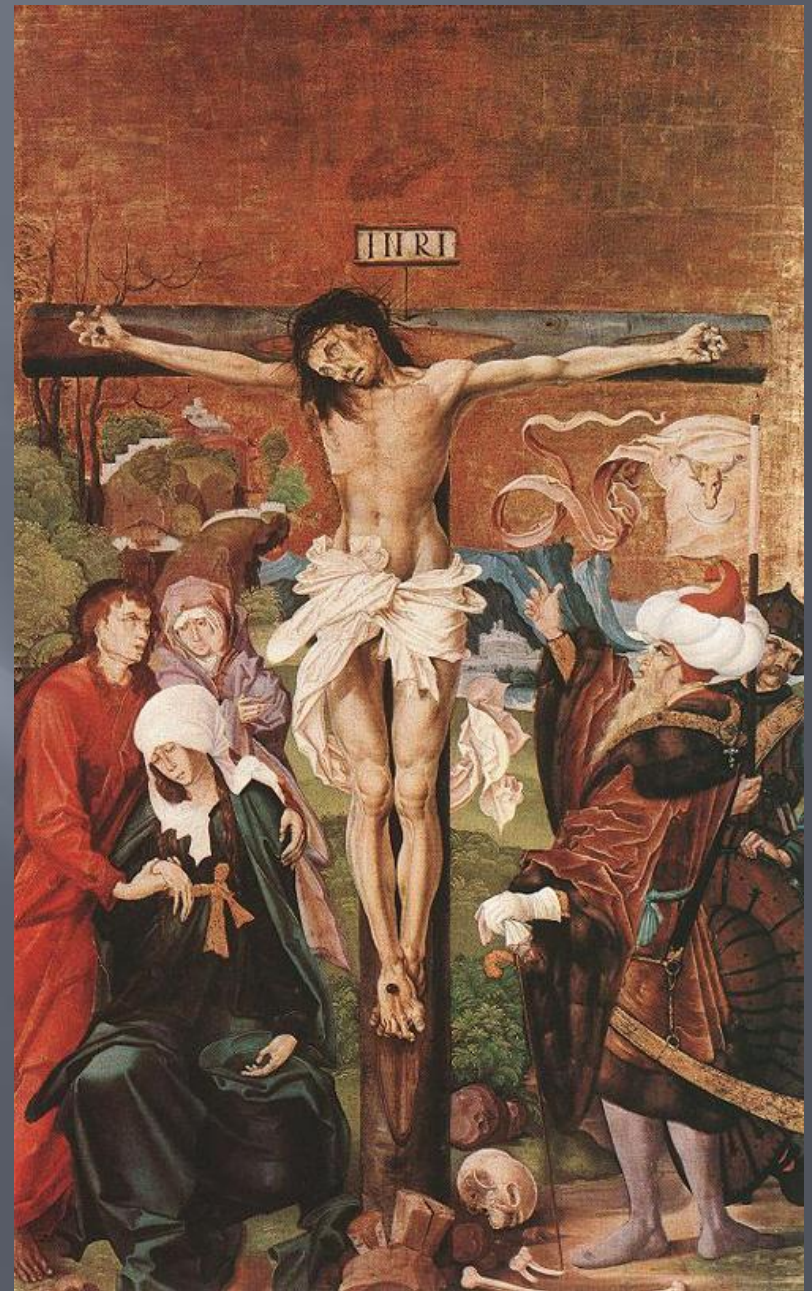
M. S. mester: Kálvária

Készült: 1500-10

Tempera, hársfa, 145 x 91 cm

Keresztény Múzeum, Esztergom

A selmecebányai Mária templom főoltára belső, mozgó szárnyának jobboldali külső alsó képe volt. A kép Jézus feláldozásának egyik stációját, sűríti drámai jelenetbe.

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

MS mester: Keresztvétel

Keresztény Múzeum, Esztergom
Készült: 1506-ban

Táblakép, mely még a mester három alkotásával a selmecebányai Szent Katalin-templom főoltárát díszíthette. Jelenleg az esztergomi Keresztény Múzeum őrzi. A kép Jézus feláldozásának egyikstációját, sűríti drámai jelenetbe.

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

A Szent László-legenda

a magyarországi templomokban a középkorban megfestett jelenetsor a szent király harcáról és párviadaláról a kun vitézzel.

Ennek eseménysora a következő:

- Szent László herceg észrevesz egy pogány vitézt, aki egy szép magyar lányt visz lova hátán.
- Szent László herceg üldözni kezdi Szög nevű lován.
- Amikor már eléri és lándzsájával ledöfné nem tudja az utolsó métereken közelebb vinni lovát a vitézhez.
- Ezért így kiált Szent László herceg a lányhoz: »Szép húgom, ragadd meg a kunt az övénél és vessed magad a földre!«
- A leány ezt megteszi. A két küzdő fél birkózni kezd.
- Szent László nem bírja legyőzni a kun vitézt. A leány segít és a kun vitéz inát elvágja.
- Szent László a leány segítségével nyaksebet ejt a kun vitézen.
- Az utolsó jelenetben Szent László a leány ölébe hajtva fejét pihen.

Freskórészlet a székelyderzsi templomban a Szent László-legendából: Szent László lovagkirály alakja

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat és festészet

Freskórészlet a székesgyérségi templomban a Szent László-legendából: Szent László és a kun vitéz birkózása.

Tereske, Szent László legendája, falfreskó-részlet.

Bibarcfalva, a Szent László legenda falfreskó részlete.

Kakaslomnic, a Szent László legenda birkozó falfreskó részlete

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

Freskórészlet a székelyderzsi
templomban látható
Szent László-legenda falképsorból:

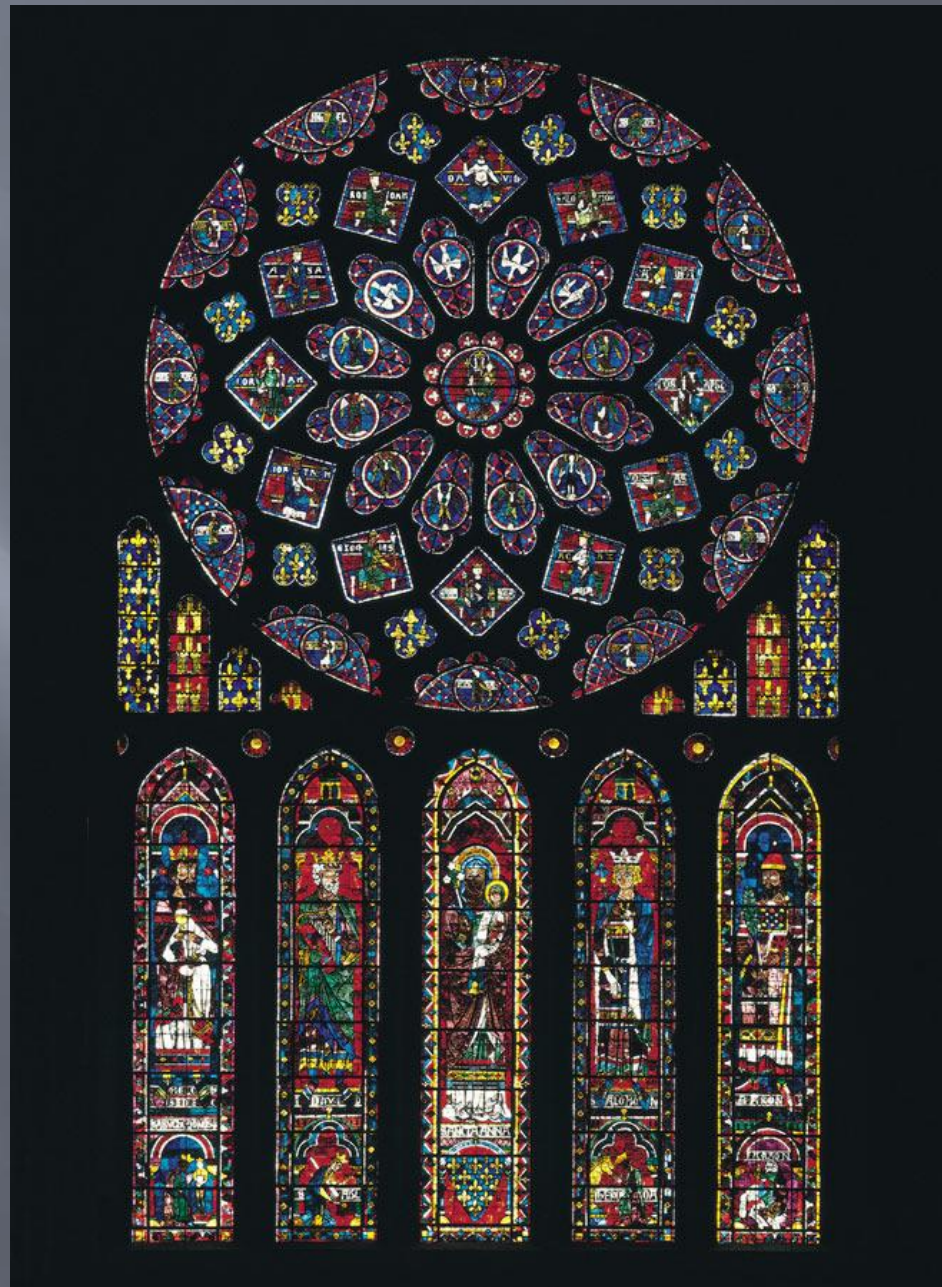
a csata és birkózás utáni Pihenési
jelent

Üvegfestészet

sík kompozíció
ólomszalagok
Merevítő vasak

Chartres-i katedrális

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

Tronoló Madonna

490*236 cm

Chartes-i
székesegyház

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

Faliszőnyegek

gobelin - növényi díszítésű kárpit, a verdure

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat
és festészet

La Dame à la Licorne

Sziráki Sz. Gábor: Gótikus szobrászat és festészet

